

[\(Време\)](#)

Како влада Републике Српске образлаже одлуку о референдуму: ОХР изнад Устава. Одустајање, повлачење, одлазак у Женеvu

У Савету безбедности УН-а у уторак 9. маја 2011. од 10:10 до 12 био је брифинг о Босни и Херцеговини на коме је поново насликана њена сложеност, по високом представнику УН-а за БиХ Валентину Инцку, најдубља криза од потписивања Дејтонско-Париског споразума из 1995.

У чему се огледа та криза? Најкраће речено: у свему, али је то тешко разабрати од израза као што су сепаратизам и унитаризам које смо слушали током кризе бивше СФРЈ.

Седам месеци после избора одржаних у октобру 2010. у Босни и Херцеговини није формиран Савет министара БиХ, који има девет министара и пет радних тела. Дужи период формирања владе био је само још у такође вишенационалној Белгији. БиХ нема владу зато што није конституисан Дом народа у Скупштини БиХ који се састоји од 15 посланика, од којих су две трећине из Федерације БиХ (петоро Хрвата и петоро Бошњака) и једна трећина из Републике Српске (петоро Срба), а није конституисан због кризе у Федерацији БиХ.

У Федерацији БиХ влада је формирана шест месеци после избора, 17. марта 2011. (премијер Златко Лагумџија) после преговора вођених у канцеларији Високог представника УН-а за Босну (ОХР). Већину у ФБиХ су формирали Социјалдемократска партија БиХ (СДП) и потписнице платформе те странке – Странка демократске акције (СДА), Хрватска странка права Босне и Херцеговине (ХСП БиХ) и Народна странка "Радам за бољитак" – али без две највеће хрватске странке ХДЗ БиХ и ХДЗ 1990. Томе је претходило конституисање Дома народа Парламента ФБиХ, који се састоји и од 58 посланика (по 17 из реда сваког од конститутивних народа и седам из реда осталих, Клуб посланика бошњачког народа, Клуб посланика хрватског народа и Клуб посланика српског народа). Скупштина Федерације БиХ има иначе и Представнички дом који чини 98 посланика (73 бираних директно и 25 имају такозване компензационе мандате).

Сакупљање напавирчене већине у компликованом уставном аранжману који штити колективна права обично ствара проблеме. Председник ФБиХ Борјана Кришто и лидер ХДЗ-а БиХ Драган Човић упутили су одвојене захтеве Централној изборној комисији БиХ (ЦИК) за преиспитивање процеса формирања власти у ФБиХ.

ЦИК 24. марта 2011. доноси две одлуке и један закључак у којима каже да избор владе није легитиман, а да избори за Дом народа Федерације БиХ нису одржани у свих десет кантона и налаже законодавним телима Посавског, Ливањског и Западнохерцеговачког кантона да то одмах ураде, како би се завршио процес избора делегата за Дом народа ФБиХ. Требало је да уследи жалба Апелационом одељењу Суда БиХ, а у вези са формирањем владе Уставном суду ФБиХ.

Међутим, 27. марта 2011. високи представник УН-а за Босну и Херцеговину Валентин Инцко суспендује те две одлуке ЦИК-а, блокира све поступке у вези са њима, па и судске жалбе "док високи представник не одлучи другачије". Инцко тврди да су два ХДЗ-а блокирала изборе делегата из хрватских већинских кантоналних скупштина, и тако кршећи Устав Федерације, спречила формирање Дома народа ФБиХ.

Драган Човић, лидер ХДЗ БиХ, изјављује пак да су на директним изборима Бошњаци још једном (мајоризацијом) изабрали хрватског члана Предсједништва БиХ (овог пута Жељка Комшића), те да је једино решење за Хрвате у БиХ формирање федералне јединице са већинским хрватским становништвом. У априлу, две највеће хрватске партије у БиХ, ХДЗ БиХ и ХДЗ 1990 у Мостару формирају Хрватско народно вијеће, чиме демонстрирају своје незадовољство одлуком ОХР-а. Седиште Федерације БиХ је иначе у Сарајеву, али и у Мостару у коме се налазе седишта четири федерална министарства.

Чују се захтеви за формирање трећег, хрватског ентитета у Босни и Херцеговини (Хрвата у БиХ има око 570.000).

Директор за Русију, исток и Западни Балкан у Европској служби спољних послова, бивши високи представник за БиХ Мирослав Лајчак предлаже председнику РС Милораду Доду да се представници власти из РС и ФБиХ нађу и конституишу Представнички дом БиХ, па потом и Савета министара БиХ. Додик који је условно подржавао Човића и ХДЗ БиХ, а Бошњаке сумњичио за унитаризам и мајоризацију

одговара да ако нема Дома народа, онда нема ни Парламентарне скупштине БиХ, која би конституисала Савет министара.

ДЕЈТОН 10: Садашња влада РС формирана је, иначе, у уставном року, 29. децембра 2010, када је после избора састављена већина коју чини Савез независних социјалдемократа (СНСД), Демократски народни савез (ДНС) и Социјалистичка партија (СП), која је формирала владу (премијер Александар Џомбић).

Већина коју предводи председник РС Додик одавно размењује оштре поруке с бошњачким политичарима у Сарајеву и даје сигнале и понавља да неће дозволити даље смањивање надлежности РС набрајајући да је БиХ одмах после рата имала шест институција, а сад чак 87, да је од Републике Српске отето 56 надлежности, да у органима централне државе БиХ ради већ 22.000 чиновника колико је радило у федералним органима бивше СФРЈ.

У РС очито постоји уверење да после неуспеха тзв. Бутмирског процеса за уставно преуређење БиХ предстоји наставак пузајуће промене "Оквирног уставног аранжмана за БиХ" из 1995, који је био легитимисан потписима овлашћених представника три конститутивна народа и легализован потписима највиших представника међународне заједнице.

Политиколог Ненад Кеџмановић на реторичко питање: "Да ли ће бити 'Дејтона 2?'" у тексту за НСПМ даје сажет одговор: "Мој одговор је: Грешка у броју! Са оних седамдесетак измена које су наметнули високи представници од Вестендорпа до Ешдауна, изворни Дејтон или Дејтон 1 већ је одавно толико темељито ревидиран да треба говорити о Дејтону 4 или 5. Уколико, "силом бонских овлаштења", опет буде изнуђена серија нових већ најављених уставних промена, онда то неће бити тек Дејтон 2, него Дејтон 10... Додик и не крије да хоће да врати надлежности које је РС имала према изворном Дејтонском споразуму. Али, тај документ је скројио Холбрук (САД), понудио Кристофер (САД) и потписао Клинтон (САД) док је (тадашњи реформиста) Додик у Лакташима слушао радио-вести из Рајт Петерсона."

Асоцирајући на нови контекст европских интеграција којим међународни фактори покушавају да избоксују неки нови уставни аранжман у БиХ, Кеџмановић још пише да на Додиковом радном столу стоје урамљене две реченице из мемоара Педија Ешдауна: "Пошто су Срби затезали око обједињења војске БиХ, позвао сам европског комесара

Патена да им то допише као услов укључења у ЕУ. Крис је као и увек био сјајан и одмах је то урадио..."

СИГНАЛ ИЗ ФЕДЕРАЦИЈЕ: Скупштина РС 13. априла доноси одлуку о референдуму на којем ће се 1.192.000 бирача из РС изјашњавати о питању: "Да ли подржавате наметнуте одлуке високих представника, посебно о Суду и Тужилаштву БиХ."

Због тога високи представник у БиХ Валентин Инцко проширује свој пети извештај Савету безбедности УН-а од 9. маја, оптужујући Републику Српску да руши ауторитет ОХР-а, Дејтонски споразум и уставни поредак БиХ. У СБ га подржавају највише Американци, Британци, Французи, и представник ЕУ, Руси се томе супротстављају (види текст Политичко коцкање и последице).

Иако је у медијској интерпретацији петог Инцковог извештаја као главни проблем представљено најављено расписивање референдума у РС, у том такође петом извештају владе РС Савету Безбедности и одговору на Инцков извештај доста простора се посвећује – кризи Федерације БиХ: "Влада већег од два ентитета, Федерације, незаконито је формирана 17. марта и оспоравају је две највеће хрватске националне странке... Одлука високог представника од 27. марта да суспендује одлуку Централне изборне комисије којом је поништено формирање власти у Федерацији, и последично уплитање у право жалбе на ту одлуку, подрило је државна тела и владавину права..."

Влада РС тврди да са оклевањем коментарише ствари које се најдиректније тичу Федерације БиХ, али констатује да "не може довољно нагласити" да поступци високог представника у овом случају, нажалост, такође имају директно дејство на РС и озбиљно прете легитимности државе БиХ: "Дејтонски споразум, који укључује Устав БиХ, успоставља снажне заштите сваког ентитета и сваког од три конститутивна народа, а поступци високог представника елиминисали су уставом заштићен глас хрватског народа у Федерацији. Ако се то може чинити у Федерацији некажњено, онда је угрожен и српски народ. Најдиректније, претња се јавља у вези са формирањем Савета министара и других институција БиХ..."

Занимљива је с тим у вези реакција представника Хрватске на седници СБ Ранка Виловића који изражава забринутост због тога што политичке опције које тренутно подржава већина босанских Хрвата није репрезентована на политичким нивоима, сугерише да је уставна реформа немогућа без партиципације те опције, пошто важне

одлуке не могу бити донете без консензуса сва три конститутивна народа. Нема, међутим, реванша за подршку таквом ставу из РС. Представник Хрватске изражава дубоку забринутост због унилатералне одлуке Републике Српске да одржи референдум о ауторитету државних правосудних институција и да оспорава ауторитет ОХР и каже да одлука Скупштине РС о референдуму треба да буде повучена...

Амбасадор Србије у УН Феодор Старчевић се изјашњава против наметања одлука које нису донели легално изабрани политички представници у Босни и Херцеговини, наглашава да је Србија у принципу против подела, да је и против дисквалификације појединих актера из политичког процеса, да подржава тражење решења у реформском процесу. Још каже и да би томе помогло и затварање ОХР-а и укидање такозваних Бонских овлашћења. Србија, као дејтонски гарант, оцењује да референдум у Републици Српској не дотиче територијални интегритет Босне и Херцеговине и не крши Дејтонски уговор.

ФОКУС НА СУДСТВО: Зашто се вођство РС у свом искушавању моћи високог представника фокусира баш на тему судства? Можда се то да објаснити контекстом недавних спорења у случајевима Ганић, Јуришић или Дивјак...

Додик у једном интервјуу објашњава да Суд и Тужилаштво БиХ имају неуједначену праксу, да је изостало процесуирање злочина над Србима, да је неопходно да Суд и Тужилаштво БиХ јасније одреде према догађајима као што су Добровољачка, Тузланска колона, Купрес, Пети корпус и да се да неки рок у којем ће се дати одговор на питање да ли је тамо било злочина или не.

Влада РС је у извештају СБ се враћа шест година уназад објашњавајући зашто не прихвата као правно валидну одлуку високог представника од 14. децембра 2009. године којом он продужава службу страних судија и тужилаца.

До почетка прошле деценије, пише влада РС, у БиХ нису постојали ни државни суд ни Тужилаштво и то из два проста разлога: прво, устав БиХ и ентитета задржавају ове судске надлежности за ентитете, који имају своје судове и тужилаштва. Друго, демократски и у складу са уставом изабрани представници БиХ и ентитета нису прихватили ове институције у законом прописаним процедурама. Међутим, 2000. године, високи представник узима на себе да грађанима БиХ наметне државни суд тако што једнострано проглашава Закон о Суду БиХ, а 2002. намеће Закон о Тужилаштву БиХ.

Временом, након поплаве нових једностранних одлука високог представника, Суд и Тужилаштво расту и шире се ван сваке правно валидне процедуре. Високи представник је 16. септембра 2002. једнострано поништио и именоване двојице судија Уставног суда БиХ Миодрага Симовића и професора Радомира Лукића. По Уставу БиХ бирала их је Скупштина РС, а ни високом представнику нити било ком другом органу нису дата уставна овлашћење да прописује процедуре за таква именовања или стављање вета на именовања.

Године 2002. високи представник одлуком именује свих седам судија новог Државног суда, а 2003. Влада РС затим подсећа СБ и на то да је високи представник по кратком поступку отпустио неколико стотина судија – укључујући судије са доживотним мандатом – без икаквог процеса и да се није обазирао на што овој генералној чистки правосуђа противио и Савет Европе, који је 22. марта 2002, критиковао планове високог представника да смени све судије БиХ, називајући предложени процес "прикривеним дисциплинским поступком без процедуралних заштита које се у таквом поступку дају", уз констатацију да се "корумпиране судије могу сменити након дисциплинског поступка".

Влада РС даље каже да је 23. маја 2002, високи представник властитом одлуком променио уставе Федерације и Републике Српске "да би у уставни смоквин лист обукао своје одлуке којима – истог дана – оснива високе судске и тужилачке савете (ВСТС) за сваки ентитет".

Влада РС тврди да је систем постављен тако да судије и тужиоци лојалност не дугују правном поретку и уставу БиХ, него ОХР-у. ОХР најпре налаже да се ограничени број странаца именује на одређено време на места судија и тужилаца уместо грађана БиХ, а октобра 2003. укида ограничавање броја странаца судија и тужилаца.

Децембра 2009, мандат страних судија је законски истекао. Парламентарна скупштина БиХ разматрала је питање продужења њихових мандата кроз допуне закона, али је гласала против. Одговор високог представника била је одлука од 14. децембра, којом поништава одлуку демократски изабраних представника у Парламентарној скупштини БиХ. Наређује да стране судије и тужиоци остану – било на функцији судија или тужилаца, или сивих еминенција, овај пут у звању саветника.

ДЕСЕРТИФИКАЦИЈА ПОЛИЦАЈАЦА: У извештају владе РС помиње се и такозвана десертификација полицајаца из целе БиХ из 2002. године, када је Мисија УН-а у Босни и

Херцеговини прогласила 793 полицајаца неподобним за полицијску службу и доживотно им забранила рад у полицијским службама и тражила од Министарства унутрашњих послова Републике Српске и Федерације да та лица смени са њихових положаја. Упркос озбиљним санкцијама против десертификованих полицајаца, ниједном од њих није омогућен процес у ком би они оспорили наводе којима се терете. Неким полицајцима чак никада није наведен разлог за доживотну забрану која им је изречена. Неколико стотина полицајаца који су смењени по кратком поступку повело је 2003. судске поступке против одлуке о десертификацији, тражећи да им се скине љага са имена и врати могућност запошљавања у органима реда и мира. Неки првостепени судови су у почетку проглашавали отпуштање полицајаца незаконитим, делимично зато што закони БиХ не познају међународну десертификацију као основ за раскид радног односа. Високи представник Ешдаун није био вољан да одлучивање у овим предметима препусти судовима, па у писму Жан-Марију Гијеноу, генералном подсекретару УН-а за мировне операције, 8. марта пише: "Ове одлуке биће изразито политичке по својој природи. Препуштање ових одлука органима власти БиХ готово сигурно би довело до одлука чије дејство би поништило достигнућа УН-а у полицијској реформи."

Гијено се слаже, и у писму Ешдауну од 16. марта 2004. каже: "Делимо ваше оклевање да се овај процес повјери локалним органима власти ... "

Бранећи скупштинску одлуку о референдуму Влада РС иначе подсећа да Устав Републике Српске у члану 77 каже да Народна скупштина РС може одлучивати о појединим питањима након изјашњавања грађана на референдуму, хоће рећи да је референдум консултативне природе.

Каже и да је Закон о референдуму Народна скупштина РС усвојила 10. фебруара 2010. држећи се Кодекса добре праксе Венецијанске комисије Савета Европе (ЦДИ АД 2007–2008) и Препорука Комитета министара Савјета Европе о учешћу грађана у јавном животу на локалном нивоу ((Рец (2001) 19) и да у резолуцији из 2007, Парламентарна скупштина Савета Европе референдум назива "позитивним средством којим се омогућава учешће грађана у процесу политичког одлучивања и премошћавање разлике између њих и доносилаца одлука".

Разлике нису премошћене, јачи траже одустајање, Додик најављује тактичко одступање, ако се отпочне разговор о судском питању у Босни.

Нико не зна поуздано какав ће бити исход.

НА ЖЕНЕВСКОМ ЈЕЗЕРУ: Луиз Арбур, председнице и директорка Међународне кризне групе 2. маја 2011. у писму амбасадорима Управног одбора ПИЦ-а, референдум у РС назива провокативним, па констатује да иако он нема правно дејство, може обезбедити јавну подршку да Срби напусте БиХ институције, што је лоше, али да би још гори био покушај да се поништи одлука РС о референдуму или да се наметну санкције против председника тог ентитета Милорада Додика, због тога што би такви покушаји вероватно наишли на одбијање и референдумску кампању учинили још више дестабилизујућом.

Директорка МКГ помиње и то да је одлука високог представника да суспендује одлуке Централне изборне комисије којима је поништено формирање владе ФБиХ, подрила државне органе и владавину закона.

Она предлаже да се сазове конференција на високом нивоу на којој би сви међународни фактори требало да потврде опредељеност за Дејтон, Устав БиХ, њена два ентитета, и њен територијални интегритет, а да објаве да ентитет који покуша да се одвоји неће добити никакво дипломатско признање нити помоћ.

Уз сугестију да РС повуче одлуку о референдуму Луиз Арбур предлаже и да се високи представник уклони од локалне политике, да би Бонска овлашћења требало да користи само у ретким случајевима када је угрожен мир, како се рехабилитовао као неутрални арбитар и гарант мира, да се умањити степен активности његове канцеларије, а и да би њега и његову канцеларију требало изместити из БиХ, можда у Беч или Женеви...

Шта би на све то рекао Давид Штрбац?